

pilo preko mej svoje ožje domovine. Če bi se to ne zgodilo hotoma, bi se zgodilo nehotoma; zakaj moč naših temeljnih idej je tako silna, da ne pozna nobene umetne meje: višja je kot vsaka gora, globlja je od vsakega morja! Narodnost, naprednost in demokratizem so skupna duševna svojina vsem kulturnim narodom, zato je pa stan, ki gradi vso svojo in svojega naroda eksistenco na ta temelj in ki s priznavanjem teh idej opravičuje in utemeljuje svojo delavnost, svojemu narodu prijatelj in dobrotnik, kakor drugega prijatelja in dobrotnika nima. (Odobranje.)

Če bi mi sami tega ne storili, bi ideje — gojene v nas in medsebojno pospeševane v nas — same šinile v daljo, išoč kulturnega edinstva s vsemi onimi, ki goje in pospešujejo našim idejam slične ideje, ki torej svoje duše hranijo z isto hrano.

Ideje in ideali so ohranili slovensko učiteljstvo, zakaj kruha ni bilo in ga ni v toliko množini, da bi on dajal in zagotavljal obstanek. Tako smo se — telesno lačni — zgrnili v **kulturno strujo**, ki si krči pot med skalami in trnjem v daljo in širjavo, sprejema vase vsakega in vse, ki hočejo s povzdigo moralnih sil svojega ljudstva to ljudstvo dvigniti na nivo kulturnega človeštva ter to svoje ljudstvo vzporediti ob strani drugim plemenom istih čuvstev in enakih stremenj.

Ker smo Slovenci veja na mogočem slovanskem deblu, ne more že po prirodnem zakonu pot naše kulturne struje držati nikamor drugam, nego le v isto smer in na ista mesta, kjer se more in mora združiti z drugimi enakimi kulturnimi strujami v veličasten in silovit veletok.

Sami avtoriteta, cenimo avtoriteto državne oblasti in tistih fundamentov, ki drže državo kvišku. Treba je v velikem telesu državnega ustroja miru in reda, da se da posameznim narodom prilika do eksistence, razvoja in napredka. Že ker smo učitelji svojemu ljudstvu, mu ne smemo jemati teh prvotnih pogojev življenja, pač pa smemo in moramo zahtevati v njegov prid, da se z našim narodom ne ravna drugače, nego z drugimi narodi, ki imajo iste dolžnosti, ki pa nima z njimi naš narod istih pravic. (Klici: Res je!)

Nismo torej revolucionaren element v smislu političnega natolcevanja in državne nevarnosti, pač pa smo **revolucionaren element v smislu probujanja duševnih sil, v smislu preobrazbe čuvstevovanja in v smislu kulturnega zblizanja in kulturnega edinstva z ostalimi slovanskimi narodi!** (Gromovito, dolgotrajno ploskanje.)

Tem smo najbližji po krvi, jeziku in srcu! Zato pa smo — spoznavši svoj narod in svojo nalogo — slovenski napredni učitelji stopili v najožje stike z ostalimi slovanskimi učiteljstvom, in sicer namenoma in hotoma, ker nam tako velela ljubezen do naroda in domovine! (Klici: Tako je!)

Od drugod naj prihaja k nam, kar je dobrega, lepega in plemenitega; od nas naj se izteka drugam, kar jim je treba in kar hočejo, da se dvignejo njihovi duševni kapitali! Saj ne gre nič v izgubo, kar pride k nam in kar gre od nas — vse ostane naša skupna psihiška last, razdeljena v enem velikem domu med vse pripadnike iste rodovine po načelu bratstva in enakosti!

Naš ukaz velela:

Spoznavajmo se med seboj, podpirajmo se med seboj — potem bo naše kulturno edinstvo istinito in plodonosno, potem zraste doma in nasproti tujinstvu naša **moralna moč** kot prvi produkt našega kulturnega edinstva! (Odobranje.)

Politiška zavednost — materialna neodvisnost.

Kulturno edinstvo nam odpira zakladnice duševnih vrlin in kapitalij. Vodometa meče kvišku svoje vode, pada sam vase nazaj, da se z novo silo požene proti soncu. Tako naše kulturno edinstvo — naša moralna moč! Vse iz sebe, vase, zase!

To idejno gibane — to vzletanje k idejni svobodi, ta razmah duha odpira oči, kaže lastno ceno in silo, budi samozavest ter rodi zdravo in pametno **politiško zavednost**.

Int komu je političke zavednosti bolj treba nego Slovencem?

Bolj nego danes je živel v nas takrat, ko smo taborili pod milim nebom, visoko dvigajoč svoj narodni prapor, prepevajoč svoje in ostalih slovanskih plemen narodne davorije. Naval tujinstva se je razbil ob naši odporni sili — slovenska beseda je dobila svobodno pot povsod, kjer režejo Slovencem kruh pravice in zakona! Vstopnica, izdana našemu narodu na mejdan kulturnega pokreta in uveljavljenja narodne samobitnosti, je dobila najvišjo sankcijo! — Proroška beseda velikega Čeha Palackega o moči in veličini Slovanstva je dobila v našem ozemlju tak odmev, da so mogočno in samozavestno zabobneli naši koraki po slovenskih tleh!

Tako bodi tudi odslej naprej do konca dni! (Ploskanje.)

Iz političke zavednosti zraste narodna vera v ustvarjajočo silo svojega duha in telesa. Politiška zavednost pričara iz mačehovske zakrknjenosti dejansko enakopravnost, katere posledica je narodova **materialna neodvisnost**. Od duševno usunjenega in s tujo glavo mislečega naroda ne moremo pričakovati samostojnega izrabljanja lastnih moči v lastno korist, ker manjka spoznavanja in poznanja samega sebe — torej tudi ne more biti onih posledic, ki vodijo vsak narod do ideala državljskih pravic — do svobode! (Klici: Tako je!)

Naše kulturno edinstvo, naša moralna moč in naša politička zavednost so sredstva v dosego namena, ki ga mora biti deležen vsak narod, ako se hoče vzdržati in ohraniti — in to je **materialna neodvisnost**, ki je Slovincem potrebnejša, nego katerekoli drugemu narodu!

Tako hoče voditi slovensko napredno učiteljstvo svoje ljudstvo po zakonito dopustnih potih do tistega časa in kraja, ko bo realizovana pesnikova beseda: Na svoji zemlji — svoj gospod! (Ploskanje.)

Veliko kulturno Slovanstvo.

Bratje! Naš skupni ideal pa je veliko kulturno Slovanstvo! Govorili bi prazno besedo, ako bi ne poznali moči in vrlin svojega ljudstva. Bili bi sleparji, samopašniki in zavodniki, ako bi v okvirju svoje države in z iluzornimi sanjami zahtevali to, kar je nemogoče in nedopustno. Ampak globočina in neomajnost našega prepričanja je poveljujoča sila, ki stoji na čelu naših vrst, ki se oglašajo iz slehrne naše duše, da imamo voljo, zatoj tudi moč, da vkljub vsem zaprekam, obrekovanjem in nasprotovanjem svojemu ljudstvu in svoji domovini v blagor in korist, a nikomur na škodo uveljavimo svoj program!

Tako se glasi moj in naš slavnostni govor! (Glasno odobranje.)

Končali smo eno razdobje! Drugo — večje po svojih pravicah in jače po svojih zahtevah — stoji pred nami. Mi stopamo vanje, hrepenec po delu, ki hodi posvečeno blaginji našega ljudstva, ki si naj samo, duševno silno in materialno močno, da to, kar gre vsakemu kulturnemu narodu: sebi življenje — domovini slavo!

In samo tako ljudstvo bo dalo tudi nam to, kar nam gre!

Naša Zaveza! Na tvoj naslov so izgovorjene te besede! Vsa srca, združena v tebi, bijejo z enim udarcem; vse duše, zlate v tebi, mislijo z eno mislijo: Na delo! Na delo! Na delo! Z delom k prosveti — z bojem k svobodi! (Dolgotrajno, hrupno odobranje. Govorniku čestitajo.)

25letnica naše Zaveze.

Slavnostna dneva 6. in 7. septembra 1913 v Ljubljani.

Srebrni jubilej naše dične Zaveze je za nami. Vse priredbe, ki so bile združene s to proslavo, so uspele v popolnem redu in z najodličnejšim uspehom — tako moralnim kakor materialnim. Obisk je bil tako ogromen, kakršnega ne pomni Ljubljana. Velika dvorana Narodnega doma je bila ob jubilejskem koncertu in ob slavnostnem zborovanju natlačeno polna. Če bi imeli še enkrat toliko dvorano na razpolago, pa bi jo lahko napolnili do zadnjega kotička. **Se nikoli doslej se ni moč naprednega slovenskega učiteljstva pokazala s tako vehementno silo, kakor sedaj ob praznovanju petindvajsetletnice naše ponosne Zaveze!**

Ob tem veličastvu so utihnili naši nasprotniki in se poskrili kakor ščurki.

S starodavnega ljubljanskega kastela je zmagoslavno vihral naš narodni prapor, govoreč v vsi okolici, da naša bela Ljubljana presrečno in iskreno pozdravlja nepremagljivo armado kulturnih delavcev!

Poseben sijaj pa je dala našemu slavlju udeležba milih in dragih slovanskih bratov, ki so se prišli z nami radovat ob prazniku našega dela, ki so prišli tudi zato, da nam dajo moralno zaslombo in podporo v boju, ki ga z neizprosno silo in doslednostjo vojujemo za svoje moralne in materialne pravice in koristi. Kakor nam izpričujejo njihove izjave, je naš jubilej napravil nanje mogočen vtisk. Ponesli so s seboj najlepše in najsilnejše spomine na nas. Naše vezi pa so postale še tesnejše in še iskrenjejš!

Vsem udeležencem je imponirala resnost in stvarnost naših razprav. Tega je zmogla samo organizacija, ki uravnava vse svoje delovanje po natančno določenem programu. Ko objavimo poročilo o vsem, kar se je zgodilo, nam bo mogoče govoriti o vtiskih, ki smo jih dobili ob tem prazniku dela!

V nastopnem priobčujemo kolikor mogoče natančno poročilo.

SLOVANSKE UČITELJSKE ORGANIZACIJE, ZASTOPANE NA 25LETNICI ZAVEZE.

Na 25letnici Zaveze so bile zastopane nastopne slovanske učiteljske organizacije:

1. Učiteljsko združenje u kraljevini Srbiji: podpredsednik Dimitrij Sokolovič, iz Srbije so došli dalje tovariši: Jovan Popović, Miloslav Radišić, Mihajlo Sretenović, Mihajlo Stanojevič.

2. Savez hrvatskih učiteljskih društev v Zagrebu: predsednik Josip Kirin in podpredsednik Josip Granec.

3. Hrvatski pedagoški književni zbor v Zagrebu: Stjepan Šmid in Josip Skarić, tajnik.

4. Svaz slovanského učitelstva v Rakousku: predsednik Matej Hajny, tajnik Josip Závada.

5. Zemský Ustřední Spolek Jednot učitelů v Kralovstvu Českém: tajnik Bohdan Skála.

6. Zemská ústřední Jednota učitelstva učitelů škůl českých v kralovstvu Českém: predsednik Peter Skalický.

7. Ustřední spolek jednot učitelů na Morave: predsednik deželni poslanec Josip Havlik.

8. Zemská jednota učitelstva měšťanských škůl na Morave, zastopnik Hubert Vitkovič.

9. Jednota učitelů moravských: predsednica Marija Tálská.

Vse te zastopnike so sprejemali na kolodvoru člani pripravljalnega odbora, oziroma sprejemnega odseka ter so jih odvajali na stanovanja v hotel Ilirija in hotel Tivoli.

SEJA UPRAVNEGA ODBORA ZAVEZE.

Navzoči: predsednik Jelenc, upravni odborniki: Berginec, Brinar, Česnik, Dimnik, Gangl, Gmus, Križman, Luznar, Rajšp, Rus, Sabadinova, Šega; opravičen Nerat. Začetek: ob pol 8. zjutraj; lokal: pisarna Hramilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta.

Predsednik konstatuje sklepčnost, pozdravi navzoče in se spominja s toplimi besedami umrlega upravnika Učiteljskega Tovariša, tovariša Jakoba Pretnarja. (Navzoči se dvignejo s sedežev.)

Redigirajo in določijo se vsa poročila in predlogi za popoldansko sejo delegacije. V debato, ki je bila živahna in stvarna, so posegli vsi upravni odborniki. — Konec seje: ob 11. dopoldne.

Med tem časom se je vršila v veliki dvorani Narodnega doma glavna izkušnja za večerni jubilejski koncert. — Člani pripravljalnega odbora so vodili po Ljubljani slovanske goste, razkazujoč jim znamenitosti in lepote mesta in okolice.

ZBOROVANJE DELEGACIJE.

V veliki dvorani Mestnega doma se je zbralo v soboto, dne 6. t. m., tristo udeležencev: delegatov in delegatinj ter onega učiteljstva, ki se zanima za zborovanje delegacije in ki je bilo že v Ljubljani.

Točno ob 3. popoldne otvori predsednik Zaveze, tovariš Luka Jelenc, delegacijsko zborovanje.

Predsednikov pozdrav.

Predsednik L. Jelenc:

Cenjena delegacija!

Dne 22. aprila letos je minilo 25 let, kar se je bila zbrala Zavezina delegacija v starih »Čitalničnih« prostori v Selenburgovi ulici v Ljubljani k l. ustanovnemu zborovanju.

Kako jako smo potrebovali slovenski učitelji tesne združbe, centralne organizacije, bom izpregovoril jutri na slavnostnem zborovanju; danes poudarjam le, da je slovensko učiteljstvo dolžno največjo hvalo in zahvalo Zavezinim ustanovnikom tovarišem: Kocbeku, Gradišniku in Brezovniku. (Burno odobranje.) Položili so temelj, iz katerega je zrasla mogočna stavba. (Ponovno burno odobranje.)

Osemnajst okrajnih učiteljskih društev s 789 člani je bilo ob ustanovitvi v Zavezi.

Danes je združenih v Zavezi 33 okrajnih učiteljskih društev s 1576 člani in 2 učiteljski zvezi, to sta »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem« s 16 in »Deželno slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani« s 12 okrajnimi društvi. Vse te organizacije so priglasile za današnje 25. delegacijsko zborovanje 123 delegatov in 37 namestnikov.

Vsa ta mogočna armada slovenskih pionirjev in marljivih delavcev na prosvetnem polju po lepah slovenskih livadah in gorskih vaseh koraka zvesto in neomajano ob ustanovitve do danes za Zavezini praporom z bliščečim geslom: Naprej za svobodno šolstvo in svobodno učiteljstvo! Naprej po poti za osvoboditev slovenskega naroda iz grabežljivih rok mednarodnega klerikalizma potom prosvete; naprej po poti kulturnega napredka slovenskega naroda v boljšo in veselejšo bodočnost. (Viharno odobranje.) Nič naj

ne ovirajo naših korakov in stremljenj bivši naši tovariši somišljeniki, ki so še pred nedavnim časom korakali pod našim praporom in delovali z nami za uresničenje Zavezinega programa, zdaj pa kriče kot trden privelek klerikalne stranke, da jih sv. križ, krščansko življenje, delo in nehanje, katoliško prepričanje loči od nas. (Klici: Sram jih bodi!)

Hinavci, saj jih poznamo! Vsem tem kličem v spomin besede sv. pisma, ki pravi: »Ne vsak, ki pravi: Gospod! Gospod! pojde v nebeško kraljestvo, ampak tisti, ki stori voljo mojega očeta, ki je v nebesih!« (Klici: Tako je!) Kako pa ti zaslepljenci, ki jadrajo z razprostrtimi jadrji v predpotopno učiteljsko zkušnost, izpolnujejo voljo Gospodovo, ne maram govoriti, temveč rajši pokrijem s plaščem krščanske ljubezni. (Odobranje.)

Na takozvanem katoliškem shodu so trdili, da se Slomškarija krepko razrašča. (Smeh.) Res je, ne bom tajil, da je mnogo nekdanjih zvestih tovarišev zapustilo naše vrste zaradi malo boljsega kruha, a ne zaradi sv. križa, in da so nam zavedli na kriva pota marsikatero mladega tovariša in še več tovarišic. A ta žalostni pojav med slovenskim učiteljstvom je mogoče samo na Kranjskem pod brezsrčno in neusmiljeno vlado klerikalne knute. (Hrup in ogorčenje.)

Primorsko in štajersko učiteljstvo pa stoji trdno kakor kremen ob naši strani. (Klici: Živeli!) Od Vas, dragi tovariši in tovarišice, pričakuje v teh hudih časih kranjsko učiteljstvo moralne, za našo skupno organizacijo tudi materialne pomoči. (Odobranje.)

Zmaga naša nam je zagotovljena samo v delu! Zato Vam kličem brez fraz: Na delo, skupno, marljivo delo v drugem četrstoletju obstanka naše Zaveze!

V tem duhu pozdravljam vse cenjene delegate in delegatinje v beli naši Ljubljani! (Dolgotrajno in viharo odobranje.)

Nato je predsednik predstavil še političkega komisarja in imenoval za zapisničarja zborovanja tov. Ivana Dimnika iz Trsta.

† Jakob Pretnar.

Preden preidem k dnevnemu redu — govori dalje predsednik — mi je dolžnost, se spomniti še nekoga.

Nemila smrt je posegla med letom med marljive delavce v Zavezi.

Dne 17. julija letos je umrl marljivi upravnik »U. T.« in upravni odbornik Zaveze, tov. Jakob Pretnar.

Posebno mu je bila na srcu gmotna stran »U. T.«, ki ga je hotel dvigniti v tem pogledu. Težko bo pogrešala Zaveza njegovo delo. — V znak sožalja prosim cenjeno delegacijo, da se dvigne s svojih sedežev. (Navzoči se dvignejo s sedežev, kliče: Slava!)

Nujni predlog.

Od Brežiško - sevniškega učiteljskega društva je prišel nujni predlog, da naj bo delegacijsko zborovanje tajno.

Upravni odbor Zaveze je sklepal o tem predlogu na dopoldanski seji in prišel do zaključka, da naj bodo delegacijska zborovanja — kakor dosedaj — javna in le, če res potreba nanese, tajna, da se javnost odstrani.

Predsednik priporoča, da naj delegacija ta sklep upravnega odbora sprejme. (Soglasno sprejeto.)

Legitimiranje delegatov.

Pri legitimiranju delegatov se je izkazalo, da so bili vsi prijavljeni delegati, oziroma njihovi namestniki, polnoštevilno navzoči.

Drugi nujni predlog.

Nato v imenu upravnega odbora prijavlja s primernim utemeljevanjem tov. E. Gangl sledeči nujni predlog, ki je bil ob koncu z viharim odobranjem soglasno sprejet:

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev, zbrana na zborovanju svoje delegacije dne 6. septembra 1913 v »Mestnem domu« v Ljubljani,

I.

ponavlja staro zahtevo vsega organizovanega avstrijskega učiteljstva, ki meri na polnopravno, oziroma na izpremembo § 55. drž. šol. zakona v tem smislu: Minimalne plače, ki se ne smejo znižati v nobeni deželi, morajo biti tako odmerjene, da učitelji lahko svojo svojo moč posvetijo svojemu poklicu in da tudi svoje rodovine lahko vzdržujejo po lokalnih razmerah. Kot take plače imajo veljati dohodki, ki grede po vsakočasno veljavnih določbah c. kr. državnim uradnikom;

II.

da bo deželam mogoča izvedba take regulacije učiteljskih plač, opozarja državo na njeno dolžnost, da neodložno izvede sanacijo deželnih financ v svrhu regulacije učiteljskih plač, oziroma določi v ta namen deželam prispevek iz državnih sredstev;

III.

pozivlja vse merodajne činitelje — to je vse deželne odbore in deželne šolske svete onih kronovin, ki so združene v Zavezi — da se z vsemi sredstvi in z resno voljo poprimejo končno — veljavne rešitve učiteljskega materialnega vprašanja v smislu zahtev št. I.

IV.

posebno pa apeluje na vse deželne in državne poslance, da se z vsemi silami zavamejo za izpolnitev učiteljskih zahtev, ki so z ozirom na sedanje socialne razmere neodložljive.

V.

Ta predlog naj se prijavi jutri slavnostnemu zborovanju.

TAJNIŠKO POROČILO.

Tov. Vilibald Rus, tajnik Zaveze, poda nato temeljito in širokega obzora tajniško poročilo, ki je bilo z viharim odobravanjem spremljano in tudi potrjeno. Glasi se:

Čestita delegacija! V imenu vodstva in upravnega odbora Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev mi je čast poročati čestitim delegatom in delegatkinjam o našem delovanju v upravni dobi od zadnje XXIV. skupščine, ki se je vršila lani 10. in 11. avgusta v Celju, do danes, ko proslavljamo tu v Ljubljani srebrni jubilej naše dične učiteljske Zaveze.

Članstvo.

Naša Zaveza šteje danes 33 učiteljskih društev in dve deželni Zvezi, ki imajo skupno 69 častnih, 1460 pravih in 47 podpornih članov; vseh društvnikov je torej 1576.

Je to vendarle še odlično število zavednih idealnih in neustrašnih bojnikov in bojnic za napredne, narodne, stanovske in šolske interese. Z zlatom in srebrom vas ne kupujemo, še nikla in bakra vam ne moremo dati — in vendar ste naši! S trnjem in robidovjem je posuta naša pot, s krvjo in vodo je oškropljena letos na novo. Čemu torej se oklepate tako trdno naše Zaveze? Je li treba vprašati, zakaj? (Klici: Poštenost nas drži!)

Tuintam odpade še kdo, pa nam ni žal zanj, ker zastopamo mnenje, da naj se popolnoma sčistijo naše vrste. Vendar je v današnjih dneh bolj kot kdaj potreba, da imej vsako učiteljsko društvo vedno v evidenci imenik vseh naših članov. V ta namen naj poskrbi sleherni odbor, da se natančneje pregleda zlasti ob vstopu vsakega novega šolskega leta staro in novo članstvo.

Na Kranjskem je letos priraslo število članov za 24 — lani in predlanskem je nazadovalo — (Ploskanje in odobravanje), na Štajerskem se je zvišalo število pravih članov za 27, na Primorskem pa se je zmanjšalo za 27 članov.

Delovanje Zavezinih društev.

V pretekli upravni dobi je imelo Zavezino vodstvo 10 sej, upravni odbor pa dve. Kar spada v delokrog vodstva in upravnega odbora, se je rešilo v teh sejah, najnujnejše zadeve pa je rešilo predsedstvo z naknadnim odobrenjem.

Vložni zapisnik šteje danes 1503 števil (lani samo 849), ne všteti tajniških in blagajniških vlog, dopisovanja uredništva in upravnih Zavezinih listov, pri čemer tudi ni všteto ogromno delo, ki ga je imel letos še posebe koncertni odsek.

Poročila, iniciative in spisi vseh strok, kar jih je bilo priobčeno v stanovskem glasilu, v pedagoški reviji in v mladinskem mesečniku, kažejo izrazito, koliko podrobnega dela se je izvršilo po naših članih in v posameznih Zavezinih društvih. Vsa v Zavezi stoječa učiteljska društva so imela tekom letošnjega društvenega leta 118 zborovanj, pri katerih je bilo 91 predavanj in hospitacij razne vsebine.

Zeleti je samo, da delajo v teh kritičnih časih posamezna društva tem intenzivneje, da dajo na vodstvena vprašanja in izkaze takoj in celotne odgovore in razkaze. V vsakem društvu je treba celih mož! Kdor se ne misli z verno posvetiti društvu, ne delu ta naj se rajši nikar ne da voliti v odbor. Po potrditvi Zavezinih pravil se bo osredotočilo lahko vse delo prav pregledno po posameznih deželnih Zvezah, kar bo za celoto tem večjega pomena.

Vsem onim korporacijam in osebam, ki so si pridobile posebnih zaslug za prelopo uspešno zadnjo XXIV. glavno skupščino v Celju, je poslalo vodstvo zahvalo v vse napredne liste.

Tekoče zadeve.

Pod naslovom »Iz vodstva Zaveze« se obvešča po »Učit. Tovarša« vse cenjeno članstvo sproti o vseh najvažnejših korakih, ki jih storita vodstvo in upravni odbor v napredek celokupnega jugoslovanskega učiteljstva. Komurkoli se zdi kakšna naša zadeva dovolj dozorela za javnost, naj obvesti nemudoma dotično dru-

štvo, katerega član je, da dobimo potem tega navodila in podatke za nadaljne ukrepe. V tem oziru so se odlikovala v zadnjem poslovnem letu zlasti nekatera štajerska učiteljska društva. Zategadelj z ogorčenjem protestujemo napram izreku nemških štajerskih tovarišev, da se od slovenskega naprednega učiteljstva premalo dela, da je spodnještajersko učiteljstvo po njih mnenju le nekak trot, ki hoče pač uživati, a ničesar delati. (Klici: Sramota!)

Da je skupni pregled Zavezinega poslovanja vsakemu jasen, opozarjati moram vendarle vsaj na najvažnejše, deloma že nekoliko znane, deloma na popolnoma nove še ne objavljene ukrepe.

1. Mestnemu magistratu ljubljanskemu se je sporočilo, da je ostal Zavezin odbor isti, ker letos ni bilo volitev; le namesto umrlega odbornika Ignacija Sijanica je bil izvoljen nadučitelj Fran Brinar iz Gotovelj na Štajerskem.

2. Skupščina »Udruženja srbskega učiteljstva« je zborovala lani dne 18. in 19. avgusta. Zavezin predsednik je pozdravil skupščino brzojavno.

3. Deželni poslanec tov. Stefan Ferluga je zastopal lani dne 8. septembra Zavezo ob slavnosti 25letnice pevskega društva »Hajdrih« na Proseku. Za soudeležbo smo prejeli laskavo zahvalo.

4. Inzeratni del »Učiteljskega Tovarša« je prevzel s 1. letošnjo številko od »Prve anončne pisarne« njen upravnik, zdaj žalibog že pokojni tovariš J. Pretnar.

5. Na kak način naj se krije dolg Zavezinih listov pri »Učiteljski tiskarni«, se je posvetovalo in sklepalo pri obeh sejah upravnega odbora. V teh sejah se je razpravljalo ponovno o previsoki ceni tiska Zavezinih listov. Med letom se je tudi uredila Zavezina listina; prevzela se je v lastno oskrbo razpošiljatelj Zavezinih knjig, ki so še v zalogi; prodala se je velika sestavljena omara in razprodala so se učila, ki so ostala od razstave.

6. Resolucija glede stalnega nameščenja nadzornikov, ki je bila soglasno sprejeta na glavnem zborovanju naše zadnje glavne skupščine, se je odposlala na naučno ministrstvo.

7. Zavezin predsednik je v prvi seji upravnega odbora v izbranih besedah čestital navzočemu ravnatelju M. J. Neratu, uredniku pedagoške revije »Popotniku«, k 30letnici njegovega vestnega in požrtvovalnega urejanja. Ves odbor se je pridružil presrečnim besedam z dolgotrajnim ploskanjem, na kar se je jubilatni ginen zahvalil za ovacije. Odličnemu in vzornemu uredniku naj se s čestitko pridruži tudi današnja delegacija. Vrlemu možu velja naš vzklík: Na mnoga leta! (Dolgotrajno ploskanje.)

8. Akademikemu društvu »Triglav« in slovenskemu akademikemu ferialnemu društvu »Adrija« se pošiljajo kakor doslej brezplačno vse številke Zavezinih listov.

9. Državnemu poslancu dr. Vladimirju Ravniharju so se poslali na njegovo prošnjo podatki o stanju vsega slovenskega učiteljstva, da uporabi to snov pri razpravi v parlamentu, kadar pride na razgovor znani § 55. Čehi so mu obljubili, da dobi takrat besedo. Preskrbelo se mu je poročilo iz »Učit. Tovarša« o shodu v Mestnem domu v Ljubljani, kjer je zborovalo napredno učiteljstvo pod geslom »Draginja in učiteljstvo«. Na razpolago se mu je dal govor deželnega poslanca Eng. Gangla, ki ga je imel lani v kranjskem deželnem zboru. Predsednik pa mu je še sam dal pismene podatke o najnujnejših naših zadevah. Zaveza se je tudi letos mnogokrat zaupno obrnila za posredovanje v raznih kočljivih vprašanjih na gospoda dr. Vladimirja Ravniharja, ki je bil vedno uslužen našim skupnim učiteljskim smotrom. Iskrena mu zahvala s toplo prošnjo, da naj nas tudi vbodoče enako podpira kot državni poslanec. (Odobravanje.)

10. Vsem naprednim političnim listom se je odposlal v ponatisk izdelek iz »Učiteljskega Tovarša«, ki je izšel pod naslovom »Vzroki za deficit učiteljskih listov«.

11. »Društvo inženirjev v Ljubljani« je vabilo poleg zastopnikov vseh stanovskih društev tudi našo Zavezo, da se udeleži skupnega posvetovanja o preosnovi dosedanjih srednjih šol v enotne zavode, ki bi podali absolutnomu zraven humanistične vzgoje tudi zadostno izobrazbo v prirodoslovnih in drugih za življenje potrebnih vedah. Predsednik je podpisal z drugimi zastopniki vred obe prošnji, ki sta bili odposlani na pristojni mesti. V prošnjah je bilo poudarjeno, naj se uvede v realne gimnazije kot obilgatni predmet laščina namesto francoščine.

12. Upravnemu odboru dnevnika »Dan« je obvestil vodstvo Zaveze, da je razposlal vsem okr. učiteljskim društvom okrožnico, v kateri se sporoča učiteljstvu, da se zniža zanj cena dnevnika na 12 kron letno, oziroma na 1 krono mesečno. Redni dopisniki »Dneva« dobe list brezplačno, ako pošljejo v »Dan« povprečno po 1 dopis ali notico na teden.

13. Z banko »Slavija« smo se letos premnogokrat pogajali zastran obljubljenih odstotkov od zavarovanega kapitala pri vsakem zavarovanju, ki se je sklenilo z učiteljem ali učiteljico, ki je član Zaveze. Pogajanja se nadaljujejo. (Klici: Ni treba!)

14. Deželni šolski svet za Kranjsko je bil od nas naprošen že lansko leto, da skliče anketo v svrhu enotne terminologije za šolsko telovadbo, kakršno rabijo slovenska telovadna društva. Letos šele je bila ta prošnja rešena. V odgovoru se nam naznanja, da se c. kr. deželnemu šolskemu svetu na podlagi mnenj, ki si jih je izprosil od treh strokovnjakov v telovadbi, ne zdi primerno sklicati take ankete. Negativnemu odgovoru se moramo vsekako čuditi, zakaj na Primorskem in na Štajerskem je že davno v rabi sokolski telovadni sestav. — V Švici, v Nemčiji in na Češkem imajo vzorne metodnične knjige za telovadbo. Iz te zagate nas reši telovadni učitelj Evgen Sajovic, ki je sestavil po češkem vzorcu za pouk telovadbe na ljudskih šolah našim razmeram najprikladnejši spis, ki izide v »Popotniku« pod naslovom »Učenci in učenke«. To najnoveše delo se razmnoži. S primernim oklicem se obveste o tem vsa okrajna učiteljska društva na Kranjskem z namenom, da stavi na okrajni učiteljski konferenciji po 1 član tozadevni predlog glede uvedbe te metode pouka pri telovadnih urah.

15. Vodstvo narodnih strokovnih organizacij je poslalo naši Zavezi oklic k pristopu. Ta oklic se je odposlal v informacijo vsem Zavezinih društvom. Prvi tak organizacijski kongres, ki je dobro uspel, se je vršil dne 15., 16. in 17. avgusta letos v Ljubljani. Zavezin predsednik je bil izvoljen podpredsednikom tega kongresa, tovariš Ivan Dimnik iz Trsta pa je predaval na tem »Ljudsko in strokovno šolstvo«.

16. Prave resnosti glede pravične regulacije učiteljskih plač tudi med naprednimi političnimi državnozbornskimi strankami ni. Avstrijsko učiteljstvo je bilo ob tej vedno naraščajoči draginji končno primorano okleniti se z vso resnobo najdalekosežnejše akcije z geslom »Pred cesarja!« Zastopnikom nemškega učiteljstva in voditeljem Eđnote meščanskega učiteljstva v kraljestvu Češkem se je zabranilo iti pred cesarja, a zadnjemu celo ni bil enak dostop dovoljen pred prestolonaslednika. To nas nikakor ne sme uplašiti. Na Dunaju bodo zbrani jeseni državni poslanci. Preskrbljeno je, da gredo takrat posamezni zastopniki dežel k ministrskemu predsedniku in k naučnemu ministru, kjer jima hočejo pojasniti obupen položaj učiteljstva.

17. Letos sta izšli za I. razred ljudskih šol kar dve novi knjigi: K. Widrovo »Moje prvo berilo« in Iv. Krulčeva »Moja prva čitanka«. Prva je izšla v »Učiteljski tiskarni«, druga knjiga pa v c. kr. zalogi šolskih knjig. Obe knjigi sta aprobirani. Za »Popotnika« je napisal c. kr. vadnični učitelj Iv. Krulc o svoji čitanki primerno obljavo. Ker smo liberalni, smo mu pustili seveda prosto besedo. Istotako se je po njem pripustilo, da je izšla »Popotniku« priloga, ki podrobneje govori o K. Widrovem berilu. Od gotove, nam skrajno sovražne strani pa se je zanesel celo v političke liste napram uvedbi K. Widrovega »Mojega prvega berila« nestrpen bojkot, ki nima zlepa para na pedagoškem polju. Uradne ocene K. Widrovega »Mojega prvega berila« so kaj laskave in govore o njegovi sestavi prav pohvalno. Ob tej brezprimerni gonji mora veljati za nas eno edino navodilo: V vse šole uvedite K. Widrovo »Moje prvo berilo«! (Klici: Tako je prav! To je naša zahteva!)

18. »Narodna čitalnica v Kranju« je bila ob proslavi svoje 50letnice brzojavno pozdravljena, na kar je prispela pismena zahvala.

19. Predsedstvo je brzojavno pozdravilo »Učiteljsko društvo za Postojnski okraj« ob njega 25letnici.

20. »Hrvaški pedagoško - književni zbor v Zagrebu« — po delovanju slični naši »Slovenski šolski Matici« — je imel dne 23. in 24. avgusta svoj 41. občni zbor. Pozdravilo se ga je brzojavnim potnim.

21. »Družbi sv. Mohorja v Celovcu« se je zljubilo zopet enkrat z vso silo udariti po učiteljstvu. Dr. J. Pregljev spis »Preslepljeni in oteti«, objavljen v letošnjem družbenem koledarju, je za učiteljstvo skrajno žaljiv in breztačen. Pri družbenem odboru smo vložili ogorčen protest, ki mu je sledil pomirjevalen odgovor, ki nas pa ni zadovoljil. Zahtevali smo, da prinese prihodnji koledar od nas sestavljeno »Izjavo«. Od družbe je sedaj zavisno, kako stališče zavzamemo proti njej v prihodnje. (Klici: Zaliti se ne damo od nikogar! To je pamflet najnižje sorte!)

Stanovski naraščaj.

Zanimanje za naš stanovski naraščaj se veča med nami od leta do leta. Brezplačno so se razpošiljali Zavezini listi v prav tolikem številu kakor doslej na vsa

učiteljska, kjer so slovenske učiteljske-nice in učiteljski. Tekom letošnjega leta so bila za ljubljanske učiteljske razna poučna predavanja po učiteljih. Zeleti je, da se uvedejo taka predavanja tudi na druga učiteljska. (Klici: Dobro!)

Da se morejo vršiti redno vsako leto shodi jugoslovanskih naprednih učiteljskih abiturientov in abiturientk, se je zasnovoval »Učiteljski sklad«. Zavezina društva so bila tudi letos naprošena, da prispevajo po možnosti v ta sklad. Letošnji IV. sestanek, ki se je vršil 17., 18. in 19. julija, je dokazal po referatih, še bolj pa po lepo uspelem koncertu, da se pridružuje našemu stremljenju lepa vrsta mladih, zavednih in neustrašnih sobojevnikov. Voditelji naših organizacij so se odzvali vsem prireditvam v častnem številu.

Napredne učiteljske Zveze v Avstriji.

Napredno avstrijsko učiteljstvo brez razlike narodnosti je izkušalo že od nekdanj ob vsaki važnejši priliki skupno nastopati vsakokrat, kadar so bila na dnevnem redu važna šolska in učiteljska vprašanja. Letos smo popolnili in dopolnili to veliko združenje, zakaj vse napredne avstrijske učiteljske Zveze bodo postopale odslej solidarno, kadar se bo zahotelo našim nasprotnikom po kakršnemkoli nasilju. V najožjem stiku smo pač z Zvezo slovenskega učiteljstva v Avstriji, ki šteje nad 27.000 članov. S to se združimo vselej, kadar so ogrožene v šolskih vprašanjih slovanske narodnosti. Lepo oporo imamo v vseh stanovskih zadevah v številni nemški Zvezi, v »Deutsch-österreichischer Lehrerbund«, ki ima okrog 20.000 članov.

Z izredno stanovsko radostjo pa vam, spoštovane delegatke in delegati, javljam dalekosežno in najpomembnejšo potezo na našem organizacijskem polju, ki jo vidim v »Splošnem odboru naprednih avstrijskih učiteljskih Zvez«. Napredne nemške, laška, rumunska, poljska, češka, dalmatinska in naša učiteljska Zaveza so velikanska odprna sila napram sovražnikom naših učiteljskih zahtev.

Sami smo slabi, organizirani v tako močni Zvezi pa smo vsestransko ojačeni. Brez strahu in brez obupa opiramo svoje neštete nade v to mogočno organizacijo. V tej skupnosti je naša bodočnost, zakaj karkoli zedinjeni podvzamemo v dunajskem parlamentu, bo sigurno vodilo do uspeha. (Dolgotrajno odobravanje.)

Skupna s slovansko, deloma pa tudi z nemško Zvezo smo se lotili razrešitve važnih stanovskih in šolskih vprašanj.

Naša skupna prizadevanja so bila naslednja:

a) Slovanska Zaveza je poslala vsem članicam besedilo protesta zoper nemško nasilje napram češkim šolam na Dunaju. b) »Moravska učiteljska Zaveza« je izdala knjigo »Zbrani spisi Komenskega«. Po društvu »Knjihotiskarny v Zabrehu« nam je poslala zastoj en iztis, ki se je sprejel v Zavezino knjižnico. Naprošeni smo bili, da poagitriramo med svojimi člani za naročbo tega dela, kar se je izvršilo potom stanovskega glasila.

c) Češki učitelj Adolf Šušter iz Chrudima je prosil proti primerni odškodnini za klišeje mladinskih spisov »Dane« (A. Rapé) in »Turki pred sv. Tilmom« (J. Slapšak). Obe knjigi sta izšli v češčini. Klišeje smo dali brezplačno v uporabo proti vrnitvi.

d) Slovanska Zaveza je pridno na delu proti stalnemu nameščenju okrajnih šolskih nadzornikov v Avstriji. Od vlade nameravani tozadevni predlog je šolstvu na občutno škodo je torej za učiteljstvo nesprejemljiv. Slovanska Zaveza je izdelala obširni predlog tega zakona v obliki službene pragmatike za ljudskošolsko in meščansko učiteljstvo. Predlog se je odposlal v informacijo potom vseh učiteljskih organizacij vsem onim državnim poslanecem, ki sede v naučnem odboru, s prošnjo, da se zavamejo zanj.

e) Ista Zaveza je poslala dopis, v katerem nas opozarja, da naj vplivamo pri svojih državnih poslancih, naj se da državna podpora deželnim zbornicam z izrečno zahtevo, da se uporabi ta podpora zgolj v svrhu regulacije učiteljskih plač. O tem smo obvestili samo državnega poslanca dr. Vladimirja Ravniharja, zakaj poslanci Slovenske Ljudske Stranke so menda po novodobni krščanski morali nasprotni temu edino pravičnemu predlogu.

f) S slovansko in nemško Zvezo smo storili skupne korake v prilog našim težnjam v dveh vprašanjih. Zaposlili smo, kakor je bilo že poudarjeno, avdience pri cesarju. Proti državnozbornskemu predlogu krščanskosocialnega drž. posl. viteza pl. Pantza o zvišanju kongruie duhovnikom smo zavzeli posebno stališče. Z ozirom na to, da je šele prejšnji avstrijski parlament znatno zvišal duhovnikom plače, je zopetna zahteva po zvišanju glede na novo obremenjenje davkoplačevalcev na vsak način vredna vse obsodbe. Ko se bo razreševalo to vprašanje, se morajo pridobiti vsi napredni državni poslanci vseh struj

za to, da nikakor ne pripuste v državni zbornici razprave o Pantzovem predlogu dotle, da se veliko bolj pereče učiteljsko gnotno vprašanje v državnem, oziroma v posameznih deželnih zborih povoljno ne reši! (Odobravanje.)

f) »Češka učiteljska Zveza« nam je poslala vprašalno polo, potem katere naj bi se ugotovilo, koliko se pregreše šolska oblastva napram temeljnim šolskim zakonom. Ker bi bilo po tem vzorcu spričo rednih pregreškov posebno od strani kranjskih šolskih oblastev neznano mnogo dela, se je z delom počakalo, da se danes tu navzoče brate Čehe osebno povpraša, kako nameravajo oni rešiti ta vprašanja.

g) V osnutku smo prejeli od slovenske Zveze novi načrt državnega šolskega zakona, ki obsega 17 strani. O tem načrtu se je razpravljalo na drugi letošnji odborovi seji slovenske Zveze.

h) »Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji« ima v poslovanju tale ustroj: 1. odborove seje, 2. delegacija in 3. kongres. Letos sta se izvršili na Dunaju dve odborovi seji. Na prvi seji, ki je trajala od 26. do 28. novembra lani, naša Zaveza ni bila zastopana. Prejeli smo naknadno na lastno prošnjo samo prepis zapisnika te seje. Druga odborova seja se je vršila dne 19. in 20. avgusta letos. Zastopani smo bili po predsedniku. Na obeh sejah se je razpravljalo tudi o izrednih razmerah učiteljstva na Kranjskem.

Včeraj in danes pa bi se morala vršiti seja delegacije. Ker pa imajo Poljaki že 1. septembra redni pouk, zato se je moralo odložiti to zborovanje delegatov na poznejši čas. S tem je moral odpasti naš referat »Šolstvo po slovenskih zemljah«.

Ob tej priliki glasno poudarjam v ime Zavezinega vodstva, da je treba že danes zvišati prispevek letne članarine Zavezi vsaj na dve kroni. S primorskimi in dalmatinskimi društvi je treba stopiti v osebni stik. Le živa agitacija na licu mesta bo imela potrebne učinek. Tudi ni prav, da se ne moremo redno udeleževati odborovih in delegacijskih sej naše slovenske učiteljske Zveze. Na novo bo moral biti glasom poslovnika navzoč naš odposlanec na sejah splošne napredne avstrijske učiteljske Zveze vsaj enkrat v letu. Naša Zaveza mora biti dostojno zastopana pri vsakem skupnem koraku. Če se ne izvrši ta izprememba, ne moremo biti zadostno informirani, pri čemer trpi naše poslovanje. Letna članarina znaša za vsakega Zavezinega člana 2, k večjemu 3 krona. Iz tega prispevka se morajo kriti društveni krajevni, deželni in še Zavezini stroški. Pravila slovenske Zveze zahtevajo od vsakega člana 10 v letnega prispevka. Doslej nismo mogli za to članstvo še ničesar prispevati. **Pojdimo se učiti stanovskega davka k delavskim bataljonom!** (Odobravanje.)

Zavezini listi.

Za Zavezine liste se moramo vse drugače zavzeti. »Društveni izkazi naročnikov Zavezinih listov« se razpošiljajo vsako leto vsem včlanjenim učiteljskim društvom ob pričetku vsakega novega šolskega leta. Izkazi naj se pravočasno izpolnijo in odpošljejo Zavezi. V pridejanem pojasnilu se razvidi, na kak način naj se to izvršuje. Imenik naročnikov pa se ugotovi tudi lahko potem dopisnic z odgovorom, ki jih naj pošlje odbor vsem šolam v okraju v pozitiven, oziroma negativen odgovor, kakor sta to uvedli ob neki drugi priliki Celjsko in Ljutomerško učiteljsko društvo. V tem letu se je vse potrebno odredilo, da bodo odslej Zavezini listi točno izhajali. **Naša brezbržnost bi bila, če bi bili listi pasivni!**

Vsaka šolarska knjižnica imej mladinski mesečnik »Zvonček«, vsaka krajna in vse okrajne knjižnice pa naj bodo naročnice na pedagoški list »Popotnik«. Šolski voditelji so krivi, če si ne znajo pravočasno preskrbeti za te namene potrebne zneske, saj jim je to itak zajamčeno v razpisu šolskih oblastí. Boljše kroge naj se opozarja na naročbo »Zvončka«. Kjer zanj ni prostora, tam tudi »Vrtca« treba ni. Posamezniki naj se naročajo na »Popotnika«, da se paralelizira boj kot in stre maščevalnosti ostrina. Proti naročbi »Učiteljskega Tovariša« se dela z vsemi nedopustnimi sredstvi. Kdor ni naročen nanj, ta ni pravi naš pristaš: je bojazljivec ali pa premalo stanovsko zaveden! (Klici: Res je!)

Deželne organizacije.

Naslov naše učiteljske Zaveze zahteva, da strnemo v njej res vse avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo. Pismena letošnja vabila miso uresničila naših nad, zato bo treba zlasti dol na jugu osebne agitacije in razjasnil. V tem pogledu nas čaka po potrditvi novih Zavezinih pravil še vsestransko delo.

Volovsko učiteljsko društvo se bo moralo poklicati zopet v življenje. Z učiteljskim društvom na Krku (Veglia) bo težko kaj, ker je zajadrlo v nasprotni ta-

bor. Lažje se bo pridobilo »Narodno Prosveto v Pazinu.«

»Zveza dalmatinskega učiteljstva« se je razšla zaradi političnih nazorov. Naš zadnji dopis glede njenega pristopa k nam so vrgli v koš, ker so nas smatrali za pripadnike Slovenske Ljudske Stranke. (Smeh.) Bodoče napredno deželno društvo bo nosilo naslov »Zveza dalmatinskih učiteljskih društev v Splitu.« Zveza z naprednimi Dalmatinci nam je zagotovljena. (Odobravanje.)

Neki naš tovariš v Istri je bil provizorično prestavljen. Proti prestavi je rekuriral na naučno ministrstvo, toda njegov rekurz je bil zavrnjen. Naprosili smo državnega poslanca mesta Ljubljane, naj on o tem intervenira na pristojnem mestu; a dobili smo odgovor, da je postala stvar med tem časom perfektna. Pritožbe je treba torej takoj vlagati.

Organizirani Slovenci v Trstu se posebno zanimajo za šolska vprašanja. Na velikem zborovanju dne 21. novembra lanskega leta se je natančno razpravljalo o ljudskih, meščanskih in srednjih šolah, o podražavljenju dosežanj zasebne trgovske šole, pa o preosnovi c. kr. pripravnic za srednje šole v Trstu in na Proseku. Tržaška vlada je izdala odlok, s katerim so obvezni otroci nemške narodnosti, da so poučevani tudi v materinščini. Podržavi se vsako leto gotovo število učnih mest na tržaških šolah Družbe sv. Cirila in Metoda.

Na Goriškem je divjal te počitnice politički boj štirih slovenskih struj. Zmagala je silajno pravičnost nad novostrojariji. ki so se zavzemali za krajšo šoloobvezno dobo. Že so prepeljavali s Kranjskega posebni specialisti pogubonosno korupcijo z vsemi vražijimi pritlikinami, toda na goriška tla niso bili pripuščeni, ker je bil potni list precej pomanjkljiv. (Smeh. Klici: Jih ni treba!) Preko goriških solnčnih planjav pa je zazvenel te dni razveseljiv glas, da ustanovi država v Gorici slovensko gimnazijo. (Odobravanje.)

Ce napravi šolski naraščaj izlet pod nadzorstvom učiteljev, recimo iz Komna v Kobarid, dobe ti nadzorniki pismeno grajo, če je treba magari tudi s pomočjo napredne večine okrajnega šolskega sveta v Sežani. Sicer bo govoril o tem še c. kr. deželni šolski svet za pokneženo grofijo Goriško - Gradišansko in, če nanese potreba, se pritoži tudi naša Zaveza.

Na Koroškem službuje v slovenskih krajih nad 50 odstotkov nemških učiteljev. V teh pokrajinah je 90 utrakvističnih šol, kar gre na rovaš uničujočemu koroškemu šolskemu sistemu. Vse te šole so nezakonite! Šolska oblastva predstavljajo slovenske učitelje najrajša v popolnoma nemške kraje. Da se ta kvarna gonja vsaj deloma prepreči, so zaprosili slovenski koroški učitelji, združeni v društvu »Korotan«, koroška šolska oblastva, naj jim pošljejo natančno statistiko, koliko učiteljev na Koroškem je izprašanih iz slovenščine. To in ponovno prošnjo so vložila šolska oblastva ad akta. Ko je o tem neuspehu zaznala Zavezino vodstvo, je naprosilo za tak izkaz c. kr. naučno ministrstvo na Dunaju. Dunajski referent, v katerega področje sodi avstrijsko šolstvo, pa nam je sporočil, da takih izkazov naučno ministrstvo nima, in jih tudi ne zahteva. Tak izkaz so sicer povsod, a ostanejo vendar samo pri dotičnem deželnem šolskem svetu. Ker gre pri tem vprašanju izključno za slovenske interese, je naprosilo vodstvo Zaveze gospoda deželnega poslanca Franca Grafenauerja s Koroškega, naj blagovoli v tem smislu interpellirati pri deželnem šolskem svetu v Celovcu. Ker bi bil tak izkaz za koroško šolstvo v slovenskih krajih eminentne važnosti, smo ga naprosili, naj nas o izidu obvesti. Tudi na drugo naše rekomandirano pismo smo odgovora zaman pričakovali. (Obče začudenje. Klici: Čujmo!) Na zadnjem hrvaško - slovenskem katoliškem shodu je imel ta edini slovenski koroški poslanec referat o šolstvu. Mislili smo, da nam vsaj tam pove, kaj je izposloval za slovensko koroško šolstvo, pa smo se varali. Kadar mu dovoli vodstvo Slovenske Ljudske Stranke potezati se za slovenske ljudske šole na Koroškem, bomo natančno poročali.

V »Korotanu« so združeni slovenski učitelji in akademiki. Ti se shajajo vsak mesec ter preredujejo pereča šolska vprašanja in delujejo pri političkih društvih brez ozira na političko stranko. **Dolžnost poslanca Grafenauerja bi bila, da se zavzame z vso iskrenostjo za slična vprašanja, zlasti pa v tem slučaju, ker je bil v vsem tem direktno obveščen.** (Klici: To naj bi bil slovenski poslanec?)

Na Štajerskem ovirajo poslanci Slov. Ljudske Stranke že več let redno delovanje Štajerskega deželnega zbora. Za vsako ceno hočejo izsiliti delitev Štajerskega deželnega šolskega sveta. Če se to zgodi, potem zavladajo tam za slovensko šolstvo in učiteljstvo take obupne razmere, kakršne so danes na Kranjskem. Tovariši iz zelene Štajerske, bodite v onomer z vodite-

li narodne stranke na straži in vztrajajte pri znani zahtevi, da dobite pri svoječasnih zahtevi glede preustrojitve deželnega šolskega nadzorstva svojega strokovnega zastopnika, predlaganega od slovenske delegacije deželne učiteljske konference! (Klici: Dobro!)

Predigra k takim razmeram so krivične in brezpotrebne premestitve iz službenih ozirov. Zagovor pred upravnim sodiščem enega izmed prizadetih se je doslovno ponatisnil v našem stanovskem glasilu, zakaj zadeva je zanimiva za vse učiteljstvo.

Delegacija slovenske štajerske učiteljske Zveze je sprejela na binkoštnem zborovanju jako važen predlog o ustanovitvi društvenih skladov. Predlog se glasi: »Vsako v Zvezi včlanjeno okrajno učiteljsko društvo, kakor tudi Zveza sama, ustanovi si svoj rezervni sklad (društveni sklad). Vsako učiteljsko društvo proračuni določeni znesek svojih letnih dohodkov (recimo po 50 K) za društveni sklad, ki ostane nedotaknjen in katerega obresti se začno uporabljati šele, če je dosegel gotovo višino (recimo 2000 K). Letni preostanki ali izredni društveni dohodki, n. pr. čisti preostanek kakke prireditve, naj bi se pridelal društvenemu skladu, da bi le-ta čimprej narasel do določene višine.« — Za stanovske organizacije je to varčno gospodarstvo eksistenčno vprašanje. Ne samo učiteljska društva in Zveza slovenskih učiteljev in učiteljice na Štajerskem, ampak vsa učiteljska društva in Zveze, ki so včlanjene v naši Zavezi, naj nujno mislijo na ustanovitev društvenih skladov. Kolikega pomena za društvo je to, nam živo priča Josip Travnova ustanova, ki jo uživa Učit. društvo za kranjski šolski okraj, katere ustanove vsakoletne obresti mu donesajo nad 200 K stalnega priboljška.

Na Kranjskem vladajo že nekaj let voditelji Slov. Ljudske Stranke. Nad naprednim učiteljstvom in njega napravami so proglasili še posebe geslo: **Moč gre pred pravico!** Letos nas je osrečil novi zakon o šolskem nadzorstvu. Po njem je odstavljen učitelj kot predsednik in kot nadzornik krajnega šolskega sveta, analfabeti pa postanejo lahko vse to. Imenovanja novih okrajnih šolskih nadzornikov so se tudi izvršila. Dva dosedanja zaslužna, sila vestna in izredno večja okrajna šolska nadzornik sta morala s svojimi mest samo zato, ker se nista hotela brezpogojno ukloniti diktatorjem Slov. Ljudske Stranke, ker sta slušala glas svoje vesti in ker sta ostala spričo službene prispege objektivna na vse strani. (Klici: Žalostno za stranko in šolsko upravo!)

Kos krvave zgodovine o položaju kranjskega učiteljstva izpričuje spomenica »Dejanja govore!« Izdalo jo je s pomočjo prispevkov vseh kranjskih učiteljskih društev »Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani.« Učitelj ne sme imeti svojega prepričanja, se ne sme prosto potezati za učiteljske težnje, ne sme čitati poljubnih listov, ne sme biti član naših organizacij. Zašli smo že tako daleč, da se klasificirajo po c. kr. okrajnih šolskih nadzornikih najboljši napredni učitelji slabo, priznamo slabi učitelji, ki pripadajo Slomškovi Zvezi, pa prejemajo v kvalifikaciji dobre reče. (Klici: Tej korupciji naj se nemudoma zapre pot!)

Delno so hoteli odpraviti vsakoletne uradne učiteljske konference. Tako so bili gotovi svoje moči, da so poizkusili korigirati celo državni zakon. V tem vprašanju so se hudo urezali. (Klici: Edino pravilno!)

Kdor zazna za kako nepravilnost, naj nam pošlje takoj potrebne podatke. Za vsako, pa prav, vsako najmanjšo zlorabo se hočemo sproti pritožiti do zadnjih šolskih inštanca in do najvišjih državnih oblastnih. Da zve javnost za vsa nasilja, izdali bomo po potrebi še naslednje spomenice. (Ogorčeni klici.)

Najbolj drastično, kako krivično odaja večina sedanega deželnega šolskega sveta razpisane službe, dokazuje razpis 5 mest na deški in 2 mest na dekliški ljudski šoli v Spodnji Siški. Za 5 razpisanih mest na deški šoli je prosilo 7 prosilcev, za 2 učni mesti na dekliški šoli pa 62 učiteljic. Brezprimerna krivica se je zgodila vsekakor prosilcu Ivanu Kovaču. Mož je napravil zrelostni izpit z odliko; ima izpričevalo počitniškega tečaja za izobrazbo učiteljev trgovskih nadaljevalnih šol na c. kr. trgovski akademiji v Gradcu z odliko; je dobil izpričevalo usposobljenosti za strojepisje z odliko; je v posesti obiskovalnega izpričevala kurza za meščanske šole s pripombo »hat die Vorträge sehr fleißig besucht«; je prejel pohvalni dekret na ukaz deželnega šolskega sveta z dodatkom »für die äußerst zufriedenstellenden Unterrichtserfolge«; je dobil ob vsaki inšpekciji okrajnega šolskega nadzornika ustno priznanje; sodeluje pri društvu za raziskavanje podzemeljskih jam kot izvršujoči član že tri leta, odkar učiteljuje; izredno pohvalno sta se izrekla po njuni inšpekciji tako deželni šolski nadzornik za ljudske šole, kakor tudi poročevalec v

upravnih in gospodarskih šolskih stvarih. Pri okrajnem šolskem svetu je bil večkrat za ta mesta prvi v terni. Toda vse to ni nič pomagalo, zakaj na seji deželnega šolskega sveta se je oglasil katoliški duhovnik dr. Evgen Lampe in je rekel nekako: »Nimamo zaupanja vanj, ker je Sokol!« ... (Hrupno ogorčenje.) Slovenski Sokolski Zvezi smo poslali v prosto uporabo te podatke, naša Zaveza pa se pritoži v tej zadevi na višjo inštanco. — V zadoščenje za kruto krivico in bržkone v uteho ga je pred kratkim imenovala vlada za učitelja na c. kr. mornariško šolo v Šibeniku. (Živahno ploskanje.)

Na Kranjskem mora biti pripravljeno napredno učiteljstvo prav na vse. Bodimo popolni v šoli in previdni ter korektni v javnem življenju! Morda pride rešilni preobrat prej, kakor mislimo!

Pogubni nazori članov Slomškove Zveze.

Naši organizaciji nasproti se je ustanovila Slomškova Zveza. Kakšen duh vlada v njej, nam dokazujejo sličice, vzete iz poročil letošnjega občnega zbora. »Slovenec« z dne 27. avgusta t. l. št. 196., poroča to-le: »Predsednik Fran Jaklič pravi: Nad polovico vsega slovenskega učiteljstva je danes v naši sredi. Skromni so bili počitki, pred 13. leti nas je bilo malo. V teh letih smo rasli in se množili, naše vrste so se krepile in danes smo na Kranjskem ne samo po številu, ampak tudi kvalitativno na vrhu.« — (Klici: Prav gotovo! Tako je in nič drugače!)

Resničoljubni predsednik se je malo zmotil, ali pa pozabil, da so bili prav pri letošnjih volitvah izvoljeni v desetih okrajnih glavarstvih zastopnikom učiteljstva naši kandidati in le v enem so prodrli člani Slomškove Zveze. Res so ojačene njih vrste v našo škodo, ali natančna navedba vzrokov bi bila silno zanimiva. Deželna blagajnica postaja molzna krva za nasilno nakupovanje njih političnih pristašev. Kaj pa njih herostratska zahteva: »Če nisi Slomškar ali Slomškarica, ne dobiš pri nas nobenega mesta!«

Isto poročilo pravi dalje: »Katehet Smrekar želi, naj vlada v Slomškovi Zvezi do nasprotnikov tudi lojalnost in naj izjane osebna mržnja. In dubiis caritas. Naj se Slomškova Zveza odlikuje po ljubezni do svojih nasprotnikov.« — Predsednik Jaklič pa mu odgovarja: »Nasprotniki nas samo blatijo in zasramujejo, zato jih ne moremo spoštovati. Osebnost teh ljudi ne sovražimo, ampak z njimi ne maramo imeti nič skupnega.« Temu navodilu je sledilo burno odobravanje.

Mi članom Slomškove Zveze ne odrekamo načel, če jih sploh še kaj imajo. Odobravanju zborovalcev nečemo slediti, ker so navsezadnje vendarle naši stanovski tovariši. Ali naj mari zamerimo do sovražnosti učiteljicam novinkam, ki pa veliki večini ne dobe definitivnega mesta, če so članice naših društev?! Ali naj zasramujemo družinske očete, ki si nišo znali drugače pomagati, kakor da so z gnjevom v duši in s kletvijo na jeziku zapustili naše poštene vrste?! Kdor ve, kaj vsega ne stori ljubeče očetovsko srce za blaginjo svojih stradalajočih otrok, ta bo razumel našo strpnost. V teh dveh točkah se docela strinjamo z nazori kateheta Smrekarja.

Razumeti pa ne moremo, kako more še sedeti po tej slovesni izjavi maščevanja c. kr. šolski nadzornik, preblagorodni gospod Ivan Štrukelj, nemoteno v odboru tiste Slomškove Zveze, ki javno proglašata take izjave za svoj evangelij! **Ob tem dejstvu vprašamo c. kr. vlado, kako stališče namerava zavzeti proti svojemu zastopniku!** Za nas je stvar popolnoma rešena: **Nadučitelj extra statum, gospod Ivan Štrukelj, po nazoru pravičnih ne more biti v istem času objektivni c. kr. okrajni šolski nadzornik, zaeno pa odbornik prištanske Slomškove Zveze. Oboje odslej ni več združljivo v isti osebi!** (Razni ogorčeni medklici in dolgotrajno pritrjevanje.)

Vladna pomoč.

Zapostavljati in odreti se ne damo! Slejkoprej bo morala priti c. kr. vlada na jasno, da v teh nezdravih razmerah ne more pustiti učiteljstva brez rešitve. V poštenem učiteljstvu in v uspehih dobre šole ima vlada največ koristi in nepregledno moč. **V vladno pomoč se vedno zremo z zaupanjem!** Zgodovina nam pripoveduje, da je bil pruski učitelj nekoč zmagovalac na bojnem polju. Tega mnemja se oklepa tudi vojaški list po imenu »Danzers Armeezeitung«, ki ima zveze z najvišjimi krogi cesarskega dvora. Omenjeni list piše, da je vzgoja mladine v duhu reda, ki bi ga imeli učitelji vcepiti mladini kot branilcem domovine več vredna, kot še tako moderno bojno orožje. Ta list nadaljuje: Hiemit ist das Erziehungsprogramm für die heranwachsende Jugend gegeben. Hienach läge die Zukunft des Staates in der Hand der Lehrer, die auf der Höhe dieser ihrer hochwichtigen patriotischen Aufgabe stehen

müßten. Um sie nicht eine Beute materialistischer Ideen und hiedurch der Sozialisten werden lassen, müßte man sie anständig bezahlen und sozial heben. Wäre ihre Existenz ausgiebig gesichert und ihre gesellschaftliche Stellung der Wichtigkeit ihres Berufes entsprechend, dann würden sie gewiß mit Freuden im Interesse jenes Staates wirken, der ihnen solche Vorteile bietet.

Da bi se ta izvajanja tudi dejansko čimprej uresničila, je naša prva in poglavita želja! (Klici: Hočemo človeka dostojne eksistence!)

Naš srebrni jubilej.

Kolikor nam pripuščajo skromne moči, smo storili vse, da se naša 25letnica kar najlepše završi. V pokritje izrednih stroškov so prispevala vsa včlanjena učiteljska društva jubilarke, lepe prispevke pa so nam poklonili tudi nekateri naprošeni zavodi, najizdatnejše darilo pa smo prejeli od ljubljanskega mestnega občinskega odbora. (Dobro!) Za jubilejski koncert, ki ima to prednost, da ga izvajajo danes zvečer zgolj člani učiteljstva, so se vršile obširne priprave.

Najkrasnejše proslavimo srebrni god naše ponosne Zaveze s tem, da se ne bomo ogibali dela na kulturnem, narodnem, gospodarskem in socialnem polju. Z obljubo, da bomo posvečali vse svoje sile vzgoji izročene nam mladine in da bomo delali na rast in čast ljubljene nam slovenske domovine, korakajmo s ponosnim čelom in s čistim srcem zlatemu jubileju nasproti! (Burno, dolgotrajno in vedno znova se ponavljajoče odobravanje.)

Debata

V debato k tajniškemu poročilu so posegli tov.: Voglar, Hreščak, Kelc, Ivo Trošt in Brinar; pojasnjeval je vse zadeve predsednik Jelenc.

Iz debate posnemamo sledeče točke: 1. Vprašanje novih Zavezinih pravil naj se pospeši, da bodo čimprej od vlade potrjena in da se more sestaviti pravilnik.

2. Od Družbe Sv. Mohorja se mora odločno zahtevati čim nujnejšega zadoščenja za žalilni pis, ki je izšel v zadnjih publikacijah, in mora »Zaveza« takoj prijeti z delom in izdati ostro parolo proti Mohorjevi družbi, če tega zadoščenja ne dobi učiteljstvo v popolni meri.

Poročilo pregledovalcev računov.

Tov. Schmidek je podal v imenu pregledovalcev računov svoje poročilo in poudarjal sledeče:

Računi so se pregledali in našli v redu. Nasvetuje se, da si omisli vsak upravnik konto-korent.

Pregledovalci računov predlagajo, da Zaveza sestavi proračun za vsako leto.

Zaradi smrti »Tov.« upravnika se pooblasti blagajnik Zaveze, tov. Luznar, da sestavi »Tovarišev« račun.

Opozorilo se je, da nekatera okr. učit. društva jako zanikrno izpolnjujejo svoje dolžnosti glede letnih doneskov in naj se to odpravi.

Debata.

V debato sta posegla — poudarjajoč iste razloge — tov. Brinar in Črnagoj, nakar je bilo poročilo pregledovalcev odobreno.

Zavezini listi.

K računom »Učit. Tov.«, »Popotnika«, »Zvončka« in Zaveze so bila podana sledeča dopolnila:

Tov. Luznar za »Učit. Tovariša«: Proti »Učit. Tov.« se je uprizoril neznošen bojkot od klerikalne strani, ki pritiska v vsakem slučaju na učiteljstvo zaradi »Učit. Tov.« ter sliži naročnike, da se listu odpovedo. Stanje »Učit. Tov.« je sledeče: Plačnikov je 900, brezplačnih 110, list se je ustavil 70, novih naročnikov je 20; skupaj torej 1120 naročnikov. Brezplačno se ga daje še 150, in sicer ljubljanskim, celovskim, goriškim in mariborskim učiteljskim in učiteljskim.

»Učit. Tov.« je aktiven z vsemi tiritajami.

»Popotnik«: Istotako kakor proti »Učit. Tov.« je bojkot razvit proti »Popotniku«. Okrajni šolski sveti ga iz političko strankarskih ozirih odpoveduje. Vse graje je vredna tudi indolenta učiteljstva do »Popotnika«. Učiteljska društva morajo več storiti v tem oziru, da se naročniki pomnože. Tudi so učiteljice boljše in točnejše plačnice od učiteljev.

»Popotnik« je imel v l. 1912 vseh naročnikov 689, ki so bili vsi plačujoči, in 72 brezplačnih. Brezplačno so ga prejemale tudi učiteljske in učiteljske. V tem letu je prirastlo 42 naročnikov, a odpovedalo jih je 74, torej jih je še vedno 32 manj. Na delo torej za »Popotnika«!

Poročilo o stanju »Zvončka« poda tov. L. Jelenc s sledečimi besedami:

»Zvončkov« račun je bil priobčen v »Učit. Tov.« pred 14. dnevi, danes pa ga imate v rokah. Če bo kateri želel kakih

pojasnil glede računov, mu jih bom na vprašanja podal.

Podam vam še nekatere statistične podatke.

Letos se tiska »Zvonček« v 1350 izvodih. Plačujočih naročnikov je 1004. Tu sta všteta tudi okr. šol. sveta sežanski in tolminski, ki ob koncu leta naročita po 50 vezanih izvodov.

Ob koncu leta se povprečno vsako leto prodaja 50 izvodov.

Gratis izvodi: 1. Učiteljskim 94, 2. sotrudnikom 28, 3. listom v oceno 6, 4. v zameno 13, 5. društvom 8, 6. dolžnostni izvodi 7, skupaj 1210, ostane v zalogi 140. Skupaj 1350.

Letos po novem letu je odpadlo 48 naročnikov, nanovo pristopilo pa 87, tako da je vendar prirastek 39.

Tov. Luznar doda k računu Zaveze še proračun za leto 1913:

Potrine: upravni odbor (dve seji) 360 + 166 = 526 K, vodstvo 30 K, Slovanska Zveza 1460 po 10 h = 146 K, pregledovalci računov 25 K.

Nagrade: Predsednik 250 K, tajnik 200 K, blagajnik 150 K, pisatelji in prevajalci 40 K, vsi 640 K, uprava 70 K, tiskovine 150 K. Skupaj 1587 K. Dohodki 1460 K. Primanjkljaj 127 K.

Skupna debata.

Skupna debata o vseh računih: V debato so posegli tov.: Jamšek, Jelenc, Ogoelec, Hreščak, Rismal, Črnagoj, Zajec, Selinšek, Brinar, Kelc, Križman, Čulek, Mlakar in Černež.

Stavljениh je bilo več nasvetov in predlogov, izmed katerih je bil h koncu sprejet sledeči predlog:

Učiteljska društva dobe nalog, da se posvetujejo, kako povzdigniti gmotno stanje »Učit. Tov.«; te nasvete je poslati vodstvu Zaveze, ki pritegne k upravnemu odboru še nekaj članov s posvetovalnim glasom, da ti potem končno rešijo to vprašanje in predlože delegaciji drugo leto svoje nasvete in zaključke.

Volitev pregledovalcev računov.

Tov. Križman stavi predlog, da se izvolijo stari pregledovalci računov, je namesto tov. Girmka, ki se odločno odreka zopetni izvolitvi, se naj izvoli tov. Venturini. (Sprejeto.)

Članarina.

Tov. Luznar stavi predlog, da naj ostane članarina za tekoče leto še dosedanja, t. j. 1 K od člana. (Sprejeto.)

Določitev časa in kraja prihodnji skupščini.

Tov. Črnagoj stavi predlog, da se to prepusti upravnemu odboru. Po debati, v katero so posegli tov. Križman, Zajec, Kelc in Rismal, je bil ta predlog sprejet.

Predlogi in nasveti.

Tov. Selinšek je vložil sledeči samostojni predlog: Delegacija izvoli odsek, ki prevzame sestavljanje slov. vzgojnega programa ter stopi tozadevno v najozje stike s slov. proforskimi društvom, obema slov. Maticama in Ciril Metodovo družbo.

Predlagatelj je obširno utemeljeval svoj predlog. V debato so posegli tovariši Rajšp in Šega ter je končno obveljal predlog tov. Betrianija, da se izvoli odsek, stoječ iz predlagatelja in članov tržaškega uč. društva tov. Sabadinove, Betrianija in Ivana Dimnika, ki se pred nyanjimi koraki sami preštudirajo ta predlog.

Ob četrti na 8. zvečer je zaključil predsednik delegacijo, nakar mu je tov. Jamšek izrekel zahvalo za vzorno vodstvo. (Sprejeto z burnim odobravanjem.)

KONCERT.

Uvod k slavnostnim dnem Zaveze je tvoril slavnostni koncert v veliki dvorani Narodnega doma. V Ljubljani je znano, da so koncerti, ki jih priredi Glasbena Matica, večinoma jako slabo obiskani. V naše veselje moramo pa konstatirati, da narodnodomska dvorana že lepo vrsto let ni bila tako natlačena polna kot na sobotnem koncertu. Vzrok temu obisku moramo iskati predvsem v simpatijah, ki jih ljubljansko in sploh napredno občinstvo goji do zatiranega in preganjanega slovenskega učiteljstva. Pa tudi zanimiv vzpored in odlične sodelujoče moči so privabile na koncert vse one, ki jim je slovenska glasbena umetnost pri srcu.

In kako bi ljudje ne bili navdušeni, če slišijo znano koncertno pevko go. Miro Devovo-Costaperarija? Izbrala si je za nastop tri otroške pesmi: presrečkano »Uspavanko« in pred kratkim objavljeno »Jezdeca« Emila Adamiča ter še ne tiskano O. Devovo »Božji volek«, tri dražestne muzikalne igravice. G. Devova je nadalje zapela še hrvaškega komponista Hatzeja (Mascagnivega učenca) ljubeznivi samospev »Eroika«, Rusa P. Čajkovskega »To bilo je v prvi pomladi« in Lavrovo »Serenado«, ki pa lepše pristojajo

pevcu. Nihče je ni tako pogodil kot Rijavec. Ljubkemu prednašanju omenjenih skladb je bilo plačilo živahno odobravanje, in g. Devova, ki ji je bil poklonjen lep cvetični dar, je morala dodati še poredno O. Devovo »Mak«. Poslušalcem se ni bilo dovolj, klicali so ponovno pevko na oder, toda zaman. — Druga hvale vredna točka obširnega vzporeda je bila M. Balakirewa orientalska fantazija »Islamey«, zgrajena na originalnem, a vendar preprostem motivu, ki ga čujemo pozneje v najrazličnejših variacijah. Skladba zahteva pianista, ki se ne ustraši tehniških težkoč. Naš Anton Trost jih je obvladal z občudovanja vredno lahkoto. Dvorana je kar odmevala od hrupnega ploskanja. — Nič manj ni občinstvu k srcu govoril violinist g. Ivan Trost, Wieniawskega koncert v d molu mu je dal priliko pokazati svoje izredne zmožnosti. Zlasti srednji presrečno lepi del (Romanca) in zadnji poskočni del (A la zingara) sta jako ugajala. Brat Anton in Ivan Trost sta umetnika, kakršnih Slovenci nimamo. Cenimo jih in spoštujemo! — Ostalo vzporedno nalogo je imel rešiti ad hoc sklicani pevski zbor, sestavljen iz učiteljev in učiteljic vseh slovenskih dežel. Povejmo po pravici: rešil jo je dobro. Vsem nam je še v prijetnem spominu nastop moravskih učiteljev leta 1907. Tako idelalno dovršenega izvajanja zbora nam ni mogoče doseči. Nešteto je razlogov, predvsem obupno gmotno stanje posameznikov, ki ne dopušča, da bi se več

krat shajali v Ljubljani k pevskim vajam. Brez potrebnega števila teh pa je enotni, točni in zanesljivi pevski nastop izključen. Čudim se, kako je bilo mogoče z eno samo skupno izkušnjo pripraviti za koncert teške izvrstne zборе kot sta Adamičeva »Slovanski dan« in »Moravska narodna« s svojim krasnim, a za izvajanje neoporečno kočljivim koncem. Material pevskega zbora je lep: basi izdatni, tenor nekoliko šibek, ženska glasova umerjena. Najbolj se je posrečil Juvančev mešani zbor »Izgubljeni cvet«, v srce je ljudem segla divna narodna nagrobница »Gozdič je že zelen«, nenavadno lep vtisk so napravile narodne O. Devova »Gorjanska«, Žirovnikovi »Kaj pa ti pobič« in »Prišla bo pomlad zelena« ter Maroltova »Travniki so že zeleni«. Za ta slučaj odgovorni in težavni pevovodski posel je opravljal učitelj Fran Marolt s požrtvovalnostjo in velikim trudom. Čast mu in priznanje!

Mnenja sem, da bi bil velik greh za prvo poizkušnjo sestavljeni učiteljski pevski zbor opustiti. Naj se z delom vztrajno nadaljuje. Pritegne naj se k zboru vse tovarišice in tovariši, ki imajo veselje do petja, pa se iz strahu pred sovražniki vsega lepega niso upali blizu. Mladina, na krov! Če lahko čestitljivi starčki s sivimi glavami, zakaj bi vi ne? Prvi uspeh je tu. Naj pridejo za njim kmalu drugi, še lepši!

Z. P.

(Poročilo o glavnem zborovanju prihodnj.)

Petindvajsetletnica

Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev.

Spominski spis.

Sestavil L. JELENC.

Ta krasno opremljena knjiga z bogato in velezanimivo vsebino je izšla v proslavo Zavezine 25letnice. — Na naslovni strani originalna risba strokovnega učitelja Dragotina Humka. — V tekstu 10 ilustracij. — Cena: broširanemu izvodu 3 K, elegantno vezanemu 4 K, s poštnino 30 vin. več.

Vsak zaveden učitelj in vsaka zavedna učiteljica, ki se zanima za delo naše organizacije, naj si to knjigo naroči. Naroče si jo naj vse naše organizacije in knjižnice. Zaloga ni velika, zato hitite z naročili!

Naroča se pri vodstvu Zaveze v Ljubljani, Frančiškanska ulica štev. 6.

Brez komentarja!

O Zavezinem jubileju sta zapela pesemco tudi dva klerikalna ptička: katehet A. Čadež v »Slovenskem Učitelju«, dekan A. Koblar v »Gorenjcu«. — Tistim ki so se udeležili jubileja, ne bo težko uganiti, da sta ubrala oba katoliška duhovnika svojo muziko po lažnivih notah. In sicer poje katehet Čadež tako: »Tiho in skromno so praznovali pred Malim Šmarnom liberalni »Zavezari« svojo 25letnico v Ljubljani. Nekaj marena zastav (okrog deset) ob sameznih gostilnah in na magistratu je zganilo zavednost najbolj izvedavih novičarjev in toliko, da stvar ni šla popolnoma neopažena mimo Ljubljane. Kako to, da »napredna« Ljubljana tako prezira takozvane »napredne« pedagoge? Malo, malo zanimanja zanje.«

Dekan Koblar pa žvrgoli pod marko »Izzivanje ljubljanskega župana« tako: Ko je bil katoliški šhod, ni pustil ljubljanski župan, četudi je na tisoče slovenskih gostov prišlo v Ljubljano, na mestni poslopih izobesiti nobene zastave. Zadnje nedeljo so pa prišli v Ljubljano liberalni slovenski učitelji in vsa mestna poslopja so bila v zastavah. Komu naj se ne stidi ta zaletava pristranost? Stud nad tem korakom magistrata so pokazali Ljubljanci s tem, da skoraj nihče ni hotel pokazati zastave v čast nosilcem poganjske kulture, ki hočejo spraviti Slovenijo pod tuj jarem. Z žalostjo so gledali liberalni učitelji, kako jih zapuščajo prijatelji učiteljstva. Povsod so jih pozdravili samo: Tavčar, Ravnihar, Novak, no, in Senekovič v imenu sv. Cirila in Metoda.«

Ponatiskujemo oboje brez komentarja! Naši slovanski bratje, ki so se udeležili našega jubileja, se sedaj lahko prepričajo, kakšni lažnivi kljukci so kranjski klerikalni peresarji!

Državni proračun za leto 1913 izkazuje za vse avstrijsko ljudsko šolstvo vsoto 6.631.171 K.

Prispevek verskemu fondu katoliške cerkve pa znaša po istem proračunu 19.745.408 K! — Država nima za šole in učiteljstvo denarja, ampak vrača breme na občine in dežele, za katoliško duhovništvo pa je državna blagajnica vedno na stečaj odprta.

DR. TOMAŽ ROMIH:

Povod, da smo ustanovili Zavezo.

V letih 1880.—1890. je bilo v spodnje štajerskih učiteljskih društvih, kakor sploh na štajerskem jako živahno društveno delovanje. Rad priznam, da so nam bili štajerski nemški učitelji, s katerimi smo se vsako leto v štajerski Zavezi redno shajali, dobri tovariši, in da smo se slovenski učitelji od njih v parlamentarnem, pedagoškem in metodičnem oziru mnogo naučili, za kar jim gre vsekakor hvala. V vsem smo smeli z njimi zadovoljni biti, le v enem oziru ne, in to tedaj, kadar je šlo za naše narodne zahteve. V narodnih zahtevah so bili prav tako nestrpni, kakor sploh Nemci, ki ne morejo pravični biti Slovencu.

Kot ilustracijo naj navedem sledeči slučaj: V tistih letih so morali spodnještajerski učitelji polagati sposobnostni izpit v Gradcu, ker ni bilo na mariborskem učiteljskem izpraševalnem komisiji. Da je bilo to za slovenske učitelje jako težavno, je umevno ob sebi. Stali so nasproti popolnoma tujim izpraševalcem in morali so delati učne slike v nemškem jeziku, medtem ko so poučevali v slovenskem. K temu še pride, da je spodnještajerski učitelj v njemu neznanem mestu mnogo dražje živel, in da je trajal izpit časih po mesec dni, ker ni mogla komisija vsega dela prej obvladati — bilo je dostikrat nad 100 kandidatov.

Prišel sem leta 1881. ali 1882. v Gradec na društven večer graških učiteljev. Ker sem bil stalen dopisnik »Päd. Zeitschrift«, sem bil v njihovi družbi dobro sprejet. Porabil sem to priliko in hotel zvedeti njihovo mnenje o tem, če bi se napravila izpraševalna komisija v Mariboru. To vam je bil ogenj v strehi. Ne eden navzočih ni hotel ali ni mogel uvideti, kako živa potreba je to za spodnještajerske učitelje. Da smo pozneje to stvar obravnavali tudi v naših društvih, in da so se tudi naši poslanci za to zavzeli, je umevno. L. 1886. je izšla ministrska naredba z novim predpisom o poizkušnjah učne usposobljenosti, v kateri so se na vseh krajih, kjer so možka in ženska učiteljska, postavile izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole.